

EGIAREN EZPATA

Martín Iturbe Balda

(«EL SITIO», Bilbon, 1982. urtean saritua)

LANGILEAREN LOTSA

Burdin gogorraren
hauts-txirbilez
zikinduak
daramatzat,
langile izatea
beste errurik
ez duten
esku geldigaitzak.
Lotsagarri
jo nuen
nere soin
langile,
nekatua,
jauntxo berrien
atari garbietan.

Nere senidea
soiñeko berriz
eta esku legunez
harro harro
ikusi nuenean,
negarrez
itzuli nintzen
etxeko sukalde
berora.
Amak,
bere altzo xamurra
eskainiz,
eguzki dizdiratsu
zirela
esku langileak
esan zidan.
Orduz geroz,
lotsaz lehertzen zait
aurpegia,
gizaki alfer
eta geldoaren
esku txuriak
burdinez
zauritu gabe
ikustean!

LANERA BIDEAN

Mailukada bezala
datorkit
goizeko seiretako
kanpai-soinu
esnatzailea.
Gauak ez du
oraindik
bururik makurtu
egunsentiaren
sabelera.
Neguaren
agintea
darama
urtaro
nekatuak.
Ni, ordea,
banoa,
buru-makur,
isilik,
nere buruarekin
hizketan,
semeen mahaiarako
izerdi biziz
ogia
ernalduko dudan
zelai
gogor
eta ilunera.

Nere senidea
soñako herriz
eta esku leguncz
harro harro
ikusí nuencan,
negarrez
nestin lústi

LAÑERRA

Neurea dut
etxean
jaten dudán
ogi-mami neketsua!
Ez diot inori zor
nere izerdiaren
saririk!
Haur berrien
aho irekiak
atsegin gozoz
eskertzen du
aitaren arnasez
chotua datorkion
otamen ugaria.

agintea
buruz
urtaro edo utiar
nekatuz
Ni, ordea,
banos,
buruz-makur,
siki,
nere buruzekin
hizketan,
semen mahairako
izerdi dixiz
ogiz
otaidako dudán
xelai
gogor
eta ilunera.

LANEAN

Gorputz bigunak
lotan diraute.
Zauritu gabeko
esku alferrak
izara zurien
besarkada
itoan
amets zoroetan
datzate.
Lurrari itsatsirik
dabilen
har txiki nekatuak
bere bizkar
darama
herriaren
elika-iturri
bizigarria.
Amaren abotsa
indartsu dator
iraupen haria
eten-zorian
daraman
seme
saiatuaren
belarrietara.
Amari zor diot
naizena
izatea!
Lore garbiak
lore garbia
besterik
sor ote lezake?!!!!!!

HERIOTZA

Heriotzaren ezpata
ate-atzean gordेरík
zelatari dago.
Iñozoa dirudi
heriotzak.
Gordíña da,
ordea,
bizi-kentzaile den
mamutzarra.
Itsua da
heriotza!!!
Landare
berrien
ametsak
lurperatzea
zaio atsegin.
Ume
errugabearen
negar-zotiñak
ez du
errukirik
ernetzen,
amaren
arnasa
lurpera
daraman
etsaiaren
bihotzean.
Kantu
iluna
eskeiñi dio
olekariak
heriotzari!
Nork
maita lezake
ARESTIAN
LIZARDI
loredun
zitzaigun

zuhaitzondo
orlegia
kimatu digun
aizkora?
Lore berriz
zelai osoak
margotzen zituen
esku trebea
zimelduta
utzi digu
udaberriaren
atarian!!!!
Heriotzak
ez du, hala ere,
arnasa
guztia
iresten!
Zuhaitzondo
aberatsaren
sustrai
ernariak
lurrari
itsatsiak
diraute
euskal baratza
argitsuetan!
Haize berritara
lehertzen
doa,
azken-arnasa
heriotzak
ebatsi zion
abeslariaren
oihu
hilezkorra!!!
Harresi berriz
mugatuak
agertu dira
haize pitzatuen
besoetan,
lizar-keinu
eleberrituak!!!!

HERIOTZAREN GAIÑETIK

Heriotz-orratz
eraileak
ez du
izoztu
eguzki barriaren
argi-printz
abeslaria.
Landare ernariz
oihulari
dator
guraso
luzearen
lorategi
ugaldua.
Aitaren
hizkuntzaz
mintzatzen dira
haur txikiak;
aitaren hizkuntzaz
negar
egiten ere.
Itsaso zabalak
ur-tanto
bakoitzaren
ametsez,
itzalia den
izarraren
arnasa
erabiliko du
bizidun berrien
ernal-mentu bezala,
bizitzara deituek
irrifarra bigunez
ase ditzaten
elur zurizko
seaska gordeak.

LEHENEAN EZIN IRAUN!

Idien eragiñez
gurdi zaharraren
bizkarrean
nekarren
ene bizitzako
zama urtetsua.
Asaben lur-sorbaldan
nekatuan
bide berriak irekitzen
aritu naiz.
Aitonaren begiak
malkoz jantzi dira,
ilbera berriak
baizaizkio.
Ez da ondatuko
aitonaren ondarea!!!!
Sendo dirau,

gaztaiñondo zaharrari
itsatsia,

urtez aberats
datorren
jakinduria jakintsua.
Haurren haurrak
hizkuntza berrituaz
jostatzen ikustean,
keinu xamurra egingo dio
aitonaren begi erneak,
sutondoa zaitzen
ari den
amona xaharrari.
Landare berriek
lore berriz
aberasten badute
sukalde zaharreko
mahai-inguru asekaitza!

GARAI BERRIAREN ALBISTARI

Enara gaztea
ortzi urdiñetako
zelaietara
murgildu zen.
Udazkeneko
egohaize epelak
eragin zion
leku-aldatze
betikorrrera.
Urteoroko albistari zitzaigun
enara alaia.
Udaberri bakoitzean
kabia berri baten
abestia
txertatzen zuen
harri berrizko
etxe zutietan.
Eskolume bihurriek
ez dute, gehiagoren gehiagoz,
egazti bizkor haren
ernaletxe berririk
ikusiko.
Kabia zaharra,
gizaldien testigu,
harresi bihurtua geratu da
ondorengo belaunaldien
irakasle!
Lurrez,
goroldioz,
artilez,
belar-izpiz,
porlanez,
zementoz,
burdin-zipriztinez
ehoturiko kabia.
Zahar-gazteen
irakasle jaio da
urteen zigorrak
zimelduko ez duen
txori txiki honen
ikastetxea!!

ALDAKETA

Aldaketarako orroak
lehertu dira
auzoko itsaso
zabalean.
Ahoa afarrez beterik
darama,
aserre-giroa
ukatu nahi ez duen
putzu agorgaitzak.
Alda beharraren zorra
besteren baratzetik
ordain nahi dute
aldakaitz jaio diren
seaska aberatsetako
landare zimelkorrak.
Gurean,
zakurrak bakarrik
aldatu dira.
Larru beraz
jantziak diraute,
baina
lepoko
larru-ugala
pitxi berrizkoa dute.
Garbiago zaunkatzen
ikasi dute,
hori bai!!!!
Etxeko atea
aldatu egin ditut nik.
Sarrail berriak
txertatu dizkiet.
Gure auzo paketsuan,
lapurrak,
gutxi izatetik
ugariago izatera
aldatu baidira!!!!

ALDAKETA

«ALTZAK EZ DU BIHOTZIK»

Ilberan inausi zuten
mendiko
zuhaitzondorik
sendoena!
Pipiaren
hortz iresleak
pesta gozoa egin du,
giro makurrean
epaia eman zaion
zuraren bihotzean.
Ilgorakoa baida altza!
Garbiegia da
zuhaitzondo honen
mingaina
gezurtien baratzan
itsats dadin.
Bihotz txuriko
landarea
ito egiten da
aizkora koskatuaren
hortzetan!!!!

DIRUA

Diruaren beharra!
Sukalde guztietako kanta!
Umez inguratutako
etxeko mahai urduria
ezin ase liteke
diru-lokatz ugariz
sakelak loredun
ez dabiltzanean.
Ederra da dirua!
Beharrezkoa dirua!
Gizakiak
bere burua
diruaren truke
iñoiz
salduko ezbalu!!!!!!

HIRU AMA

Odol gorrizko seaskan
oretu zuen
nere soin biguna
emakume agurgarri harek.
Eguzkiak
goizsentiari
besarkada bero hura
eskeiñi zion ordu berean,
«seme» bihurtu ninduen
«ama» bihurtu zitzaidanak.
Buztiñez ziprztindutako
ibiltari geldigaitz honek
Ama Lurraren semetzakoa
aitortzen du
arnasaldi bakoitzean.
Amak eta Lurrak,
Lurrak eta Amak,
Lur-Amak,
mintzaira baten ume kutun
ehotu naute.
Ama andrearen oihartzun hila
Lur Amaren sabeletik datorkit,
hitz-iturria agortu zitzaion
aho mutuaren zelaietatik.
Lur Amaren altzo buztiñezkoa
seaska bihurturik dabilkit
sorterriko zelai eta
barruti oroen bizkarrean.
Ama baten
eta beste Amaren
oihartzunak
abestuko ditut,
Ama haren sabelean sortu
eta Ama honen altzora
obiratuko nauten
seme isilgaitz honek,
Amagandiko
hitzaren jabe nadineño!!!

ITSASOARI

Kantauri itsasoa!
Zauri zuriz
bedeinkatua
daramazu
ur-azal
urduria!
Zenbat euskal seme
dituzu,

—esaidazu—

zure
sabel hotzean
gordeak?
Zuk besarkatzen duzun
lur mardulean jaiotako
seme saiatuek
ez dute urratu nahi izan
hain zurea zaizun
ur-amets pestalaria!
Zergatik bete dituzu
hainbeste sukalde
alargunez
eta
umezurtzez?
Euskal-lurretako
biztanle paketsuen
beso luzea
ibai oihutan onar ezazu!
Atzerritarrek urratzen badizute
zure altxor-kutxatila,
herbestearrak badira
zure zelaien mugatzaile,
ez zaitez aserretu
senide gatzazkizun hauen aurka.
Merezi duenari
zigorra ematea
ez dizugu guk
galeraziko!!!!!!

EGIA BETI DA EGIA

Gezuraren ametsa
nagusi jaiki da
aulki handien
bizkarretan.

Egia oihukatzen duenari
hortzak hausten zaizkio!

Paperari
itsatsiko dizkiogu
egiaren landare-orri
beldurriak!

Izenpetu gabe
zabalduko ditugu
haize dardaratuaren
besoetara,

eguzkiaren argitan
lekurik ez duten
landareak!!

Egia beti da egia!

Izen babeslerik
ez du behar egia!

Egia bera da Izena!!!!

JAKINTSUEN AZALA

«Euskal
Literaturaren
Historia».

«Euskal
Gramatika».

.....

.....

Zenbat
egongela zabal
apainduri luzez
jazten dituzten
euskal-idazle
ospetsuen
arroslore ederrek!
Haritz-ohol
mardulez
eginiko
apal gozoak
olerki-doinuz
abeslari
agertzen dira
egitura berriko
etxe borobiletan.
Liburu-orriak besarkatuz
bizi zen
hauts ilun iraunkorrek
apaindu zidan,
Arestiren
olerki-xortak
galdegaia
nola zerabilen
jankin-guraz
inguratu zen
nere behatz zoroa!!!!

AURRERAPENA

Aurrerapenaren
beso luzea
argitsu doa
gizartean zehar,
giza-arnasari
larru berria
erantsi nahiean.
Gizakien
kutizi-gosea
berritasunaren
eratzunarekin
ezkondu da.
Eta gaur...

gaurregun...

Aurrerapenaren
sabeletik
jaio diren
haur berriak
eguzkiaren
goizsentia
ez dute ezagutzen.
Autobusera
garaiz iritsi beharrak
oin bizkor
egin du
ikasle goiztarra.
Arrotz zaio gazteari
zelai-ertz batetan

GOROSTIA
EGUZKIAREN IZATEA

Orlegia zen
gorostiaren
Mendi-gibelera
Firdi apaitzez ab
ederturiko nagustan igu

bera bakarrik eserita,
musika burrundalariaren
laguntzarik gabe,
ordu betean,
lore eta belartxoan
doinu aberatsa
ahogozatzeak dakarren
atsegiña.

Garai berriak
esnatu dira.
Aurrerapena dabil
sinfonia berrien
gidari...

Aurrerapena.....!!!!

harkaitzak adlar-zaitzak
irailia.
Ele gorri
abesten du
Goizean goizkiatuz arandak
neguaren abesten
udaberriko
ernalduz
Hilerkorrak
gorostia.
Giza-ekin
egunen batez
gorosti-arnasa
itoko bala
negar-zotin
aschaitzez
mindutaku
hai-kantak
joko lituzke
Euskalerriko mendiburu
aurituak!!!

EGUZKIAREN IZATEA

Mendi-gibelera
erori da

argi nagusiaren

Ama.

Eguzki nekatuak

su-oihu laburra

dama.

Lur-bizkarrean

nagusi dabil

ilun beltzeko

zama.

Ez da, ordea,

luzaro egongo,

lo-giroz jota

bezala,

iluntegian

etzana,

oroen begi

argi-zaleak

gainezkatzeko

egiña izan

zena.

Goizean goizik,

giza-ametsak

ohean lotan

dauden bitartean,

birberriturik

altxako zaigu

su-putzuaren

lama.

GOROSTIA

Orlegia zen
gorostiaren
oihua.
Pitxi apainez
ederturiko jauregirik
ez du ezagutzen
baso-landare
trinkoak,
esku baldarrek
Gabonaldian
egin duten
lapurretaz behartuta
izan ezik.
Esku alferrez
igurtzitako
gela-zoko
gezurtia baño
atseginago zaio
negu-giroz
asetako
harkaitz-malda
iraulia.
Ele gorritz
abesten du
landare zutiak
neguaren sabeletik
udaberrirako itxaropena
ernalduz.
Hilezkorra da
gorostia.
Giza-esku iñozoak
egunen batez
gorosti-arnasa
itoko balu,
negar-zotin
asekaitzez
mindutako
hil-kanpaiak
joko lituzke
Euskalerriko mendiburu
zaurituak!!!

NEGARGARRIA!!

Bizitza lurtarraren
albiste itoa
ezin ulertu
izan dut egundaiño.
Haur txikiak,
—ingeru erneak—
negarrez
uzten du
amaren sabeleko
kabia beroa.
Garraisi-minez
egiten dio
munduari
aurren-agur
estua.
Gizon elduak,
heriotzaren altzora
erortzean,
malko-iturria
besterik
ez du sortzen
bere inguruan.
Zergatik ote da
hain gordina
bizitzako ezpata?
Nork erabaki du
gizakien
egunsentia
negar-orratz
izan dadin?
Izarrek ez didate
galdera
zorrotz hauentzat
erantzunik
eman.
Ez dut entenditzen!!!
Jarrai dezadan
negarrez!!!!!!!

PAK BURRUKA

Errukarri gertatzen da
burrukalari
jaiotzen ez den
izakia.

Burrukarik
egiten ez duen
piztia

heriotzaren senide
gertatzen da.

Etsipena
burrukatzen ez duen
mendizaleak

ez du oinpean hartuko
mendi-gailur
atseginik.

Burruka iraukorrez
irabazten du
aizkora zorrotzak
zilarraren kolorea.

Bere buruarekiko
burruka du
gizonak
burrukarik
maisuen.

Burruka egitea
ukatzen duen
gizakia,

lehenari itsatsia
geratuko da.

Pakean egiten den
burruka paketsuak,
pakez betetzen du
burrukan dabilenaren
pake-iturria.

Nor harrotu liteke
ezertan

iñoren beharrik
ez duela
esateraiño?
Errege-etxean
beren gorputz lepazuriak
aitzur-kertena bezain
tente
daramatzaten
keinulari aberatsenek ere,
ama makurtuaren
bi beso zabalena
babesean
ikasi zuten oiñez ibiltzen.
Udazkeneko
igali eder, gozo, bigunak,
arnastokian
darama
udaberriko
lore ezkatuaren
sen hilezkorra.
Atzo hil zitzaigun
ama handiaren
oihartzunak
seme iraunkorraren
ahoa
olerki bihurturik
jarraitzen du.
Belar-izpi dardaratiak
hazi ernalkor bizkorrak
dakartza
esku loretsuen
pozetan.
Ez bedi harrotu
tantai mardula
bere buruaren ederrez,
hazi txiki baten
umea dela
ikasten ez duen
bitartean.

PAKE-BIDEA

Gau erdiko neke-arantzetan
lotara makurtu naizenean,
pentsamentutan piztu zaizkida
nere buruko orratz zutiak;
Lan ona egin dut nere ustetan,
hortaz nuen bihotza pozetan.

Lana, ordea, ez da bukatu;
jardun berria ezin ukatu
eskean datorren haizeari;
bihar ere beharko dut ari
bide berriak urratzen; eta,
bizia ez baida berriketa,
mentu txikiz arnasa aberasten
jarraiko dute nere eskuek.
Esperantzaren ate estuek
geldiunerik ez dute onartzen.
Nagiz ez da bizia asetzen!

Eskerrak emango eroriak,
senda dizkiot eta zauriak.
Nik, ordea, neure eskerra
irauliko haren bihotzera,
berak eskeini baidit aukera
bizi dezadan ongile-keru.

Diruak ez du bihotza asetzen;
txalo hotza, haize huts bihurtzen.

Belaunak loietan ezartzean
erori denaren soin-ertzean,
aitor lezake gizonak zorrotz:
«Burruka hil da, egiz, betikotz».
Pakeak ez du beste biderik:

ON EGIN!!!!

Ez da beste ezeren beharrik!!!!